

SKUP 2001 – 45

Prosjekt: Sykelønnssaken
Medarbeider: Torstein Tranøy
Publikasjon: Dagens Næringsliv
Publisert: August – september 2001
Medium: Avis
Tema: Samfunn

METODERAPPORT: "SYKELØNNSSAKEN"

1. Torstein Tranøy, Dagens Næringsliv.
2. Sykelønnsaken: Ap kjørte sykelønn som hovedsak i valgkampen, men unnlot å fortelle at deres egen regjering selv lenge jobbet for å få LO og partene i arbeidslivet til å godta kutt i sykelønnsordningen.
3. Hovedartikler publisert i Dagens Næringsliv 24. august og 25. august 2001. Også artikler 27. august, 30. august, 31. august, 1. september, 3. september og 4. september.
4. Dagens Næringsliv, Postboks 1182, Sentrum, 0107 Oslo. Tlf: 22 00 10 00.
5. Torstein Tranøy: 22 00 11 89 (direkte på jobb), 932 56 189
6. a) Arbeidet med saken kom i gang høsten 2000 etter at det regjeringsoppnevnte Sandman-utvalget la fram sin innstilling. Et flertall i utvalget la frem en helhetlig "pakke" for å få ned sykefraværet. Ifølge forslaget skulle både staten, arbeidsgiverne og arbeidstagerne bidra for å få ned fraværet. Arbeidsgiverne skulle betale mer av kostnadene ved langtidsfravær, mens arbeidstagerne måtte godta 80 prosent lønn ved korttidsfravær. Det siste var det omstridte forslaget i pakken fra flertallet i utvalget. Representantene for LO og de andre arbeidstagerorganisasjonene i utvalget gikk sterkt imot å kutte ordningen med full lønn ved sykdom. Arbeidsgiverne på sin side – blant annet NHO – varslet at de ikke ville godta pakken dersom den ikke inneholdt kutt i sykelønnsordningen.

Utvalgets rapport ble overlevert til Ap-regjeringen. Statsrådene Guri Ingebrigsten (sosial) og Jørgen Kosmo (arbeid) varslet at de ville innkalle LO, NHO og de andre organisasjonene i arbeidslivet til samtaler for å få forsøke å få til et nasjonalt kompromiss om tiltak for å få ned sykefraværet og uførepensjoneringen. Arbeidsminister Kosmo uttalte at å få ned fraværet og uførepensjoneringen var hans viktigste mål.

Jeg jobbet helt fra starten ut fra en hypotese om at det var sterke krefter i Arbeiderpartiet som ønsket å få LO med på et nasjonalt kompromiss som inkluderte kutt i sykelønnsordningen etter den modellen som tidligere Ap-statsråd Matz Sandman og flertallet i hans utvalg foreslo. Jeg skrev flere artikler om sykelønn høsten 2000-vinteren 2001. Hele tiden var mitt utgangspunkt troen på at det var krefter i Ap som ønsket seg Sandmans forslag, som ble ansett som langt mer moderat enn tidligere forslag om innstramming av sykelønnsordningen (f.eks. karensdag og varig reduksjon av lønn i hele sykeperioden).

5. oktober 2000 kunne Dagens Næringsliv fortelle at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett omtalte Sandman-utvalget på en positiv måte ("Utvalgets flertall har fremmer en helhetlig og økonomisk balansert tiltakspakke for å redusere sykefraværet"). I samme artikkel omtalte sosialministeren forslaget fra Sandman-utvalget som interessant.

Min hypotese ble styrket foran Arbeiderpartiets landsmøte i november 2000. Partiledelsens forslag til stortingsvalgprogram for perioden 2001-2205 inneholdt ikke noe punkt om sykelønnsordningen (Dagens Næringsliv 6/11 og 7/11). Saken kom likevel opp på landsmøtet og følgende kom inn i programmet: "Arbeiderpartiet vil ikke svekke arbeidstakernes rettigheter i

sykelønnsordningen". Dette ble av de fleste tolket som om Ap nå slo ring om dagens ordning med full lønn ved sykdom. Jeg var uenig i den tolkingen. Hvis Ap ville sagt til velgerne at de vil bevare "full lønn ved sykdom" kunne de sagt det. Men det gjorde ikke partiet.

Jeg holdt derfor fast på min hypotese om hva Ap-regjeringen egentlig ville.

I løpet av vinteren 2000-2001 tok jeg flere ganger kontakt med kilder i arbeidstager- og arbeidsgiverorganisasjonene. (Jeg har arbeidsliv som spesialfelt i DN og har derfor hatt kontakt med flere av disse over flere år). Målet var å få vite hva som egentlig foregikk i samtalen med Kosmo, men kildene ville imidlertid ikke fortelle noe om hva som skjedde.

DN holdt likevel saken "varm" ved flere artikler om saken. I et intervju med DN 9. februar 2001 truet LOs daværende nestleder Gerd-Liv Valla med at LO ikke ville drive valgkamp for Ap hvis partiet gikk inn for sykelønnskutt. I midten av april presenterte Ap og LO et felles valgmanifest foran stortingsvalget. Et av punktene av bevaring av full lønn ved sykdom.

b) Min hypotese var hele veien at Ap-regjeringen jobbet for å få til et kompromiss med partene i arbeidslivet som også inneholdt kutt i sykelønnsordningen. Derfor innkalte regjeringen LO, NHO og de andre partene til nye samtaler etter at Sandman-utvalget var lagt frem (de samme organisasjonene var representert i utvalget). Utgiftene til sykelønn hadde økt sterkt de siste årene og for regjeringen var det meget viktig å få til tiltak som kunne snu denne trenden. Da kunne man både spare penger og få frigjort arbeidskraft. Jeg var overbevist om at det var krefter i Aps ledelse som ønsket innstramminger i ordningen med full lønn ved sykdom. Men nøkkelen for å få til dette var å få aksept fra LO. Det var "umulig" for partiet å legge frem et slikt forslag i et valgår uten LOs godkjenning. Derfor måtte man få til et "nasjonalt kompromiss".

c) Problemstillingen ble ikke endret underveis. Men etter at Ap/LO i april la frem sitt valgmanifest som inkluderte bevaring av sykelønnsordningen, brukte jeg mindre tid på å sjekke hva som skjedde i samtalen mellom regjeringen og partene i arbeidslivet. Jeg tok et par-tre telefoner – uten å få noe resultat. Først i august løsnet det.

d) Det sentrale var at jeg aldri ga opp å forfølge min tro/overbevisning om hva krefter i Ap-regjeringen egentlig jobbet for. Jeg ringte jevnlig til sentrale kilder i organisasjonene, men de var lenge tause. Likevel: Ut fra hvordan enkelte ordla seg, så trodde jeg at det var en sak.

Det var først i valgkampen at det løsnet. Mandag 20. august hadde jeg min første arbeidsdag etter sommerferien. Da hadde sykelønn blitt en hovedsak i valgkampen og Arbeiderpartiets beste trumfkort. Partiet lovet å bevare full lønn ved sykdom og kom med sterke utfall mot Høyres forslag om kutt.

Jeg fikk høre rykter om at samtalen om et "nasjonalt kompromiss" fortsatte. Jeg fikk samtidig også høre rykter om at Kosmo hadde tilbudt fagbevegelsens organisasjoner høyere skattefradrag for fagforeningskontingenten mot å godta Sandman-utvalgets forslag til innstramminger i sykelønnsordningen. Men dette hadde jeg fra kilder som sto relativt langt unna de involverte i samtalen. Derfor måtte dette sjekkes grundig. Og nå ga det siste årets mange telefoner og samtaler

endelig resultater. Arbeiderpartiets harde kjøp om sykelønn i valgkampen hadde provosert flere av de sentrale kildene. Enkelte av kildene som tidligere hadde sagt at de "ikke ville si noe nå", var villig til å snakke om det som hadde skjedd i samtalen med Kosmo og Ingebrigtsen.

Jeg fikk først bekreftet at Kosmo høsten 2000 hadde foreslått en slik byttehandel (høyere skattefradrag for fagforeningskontingent mot aksept av sykelønnskutt). Vedkommende – som var en ledende skikkelse i en av arbeidstagerorganisasjonene – var imidlertid meget sparsom med sine opplysninger. Han/hun ville kun bekrefte at en slik byttehandel var foreslått, men ville ikke gi ytterligere detaljer. Av den grunn – og for å få saken verifisert fra flere uavhengige kilder – var det helt nødvendig å kontakte personer i andre organisasjoner. Overfor disse kildene kunne jeg nå si at jeg hadde hørt at Kosmo hadde foreslått et slikt bytte (sykelønn vs. skattefradrag). Jeg fikk dette bekreftet fra flere sentrale kilder i ulike organisasjoner – både på arbeidstager- og arbeidsgiversiden. Kildene kunne også fortelle at Kosmo sist vinter hadde lagt fram et skriftlig forslag som inneholdt både sykelønnskutt og økt skattefradrag for fagforeningskontingent. Og at det var LO som til sist hadde stoppet Kosmo og regjeringens ønske om sykelønnskutt.

Jeg hadde imidlertid to-tre problemer: Ingen av kildene ville stå frem med navn og ingen ville utlevere det skriftlige dokumentet som Kosmo hadde lagt frem. Det var også grunn til å tro at enkelte av kildene snakket fordi de ville ramme Arbeiderpartiet i valgkampen. Derfor var det helt nødvendig å sjekke historien med flere uavhengige kilder. Det var viktig å snakke med kilder både på arbeidsgiver- og arbeidstagersiden. Personer fra ulike organisasjoner og med ulike politiske sympatier. Det var åpenbart at enkelte hadde interesse av å finne en sak som kunne ramme Jens Stoltenberg som på dette tidspunktet hadde begynt å komme på offensiven i valgkampen.

Det ble et møysommelig arbeid. Flere kilder var stadig tilbakeholdne, særlig de som hadde sympatier med Ap. Men jeg hadde den fordel at jeg nå hadde konkrete opplysninger som jeg antok var riktige og som jeg kunne bruke som "brekkstang" for å få kildene til å snakke. Det ble å sette sammen bit for bit. Ringe samme kilde flere ganger for å kontrollsjekke nye opplysninger og ringe igjen. Jeg fikk også enkelte av kildene til å lese/sitere fra utdrag fra Kosmos skriftlige dokument. Kildene var meget tilbakeholdne med dette, men jeg fikk lest opp enkelte avsnitt. Dette skrev jeg ned og sjekket det så med andre av mine kilder at opplysningene stemte overens.

Siden jeg ikke hadde noen åpne kilder, var det ekstra viktig å vurdere holdbarheten i det kildene fortalte. Hadde de selv deltatt på møtene med statsrådene, hadde de hørt det fra de som hadde deltatt på møtene (andrehandskilder) eller hadde mine kilder sine opplysninger fra andrehandskilder? Av hensyn til kildevernet kan jeg dessverre ikke fortelle hvorvidt noen av dem deltok i samtalen med statsrådene (det var kun lederne for LO, NHO og de andre hovedorganisasjonene som deltok på møtene). Men for å si det slik: Kildene var såpass sentrale at det var meget godt grunnlag for å skrive den historien som kom på trykk i DN 24. august og som var avisens hovedoppslag denne dagen ("Ville kutte i sykelønnsen"). Jeg hadde også snakket med kilder jeg visste hadde ulike politiske sympatier, men som likevel ga biter til den samme historien. Før vi trykte saken ringte jeg både til arbeidsminister Jørgen Kosmo og sosialminister Guri Ingebrigtsen. Siden jeg kun hadde anonyme kilder, var det

ekstra viktig at begge de to involverte statsrådene fikk mulighet til å uttale seg og eventuelt avkrefte historien. Som det framgår av artikkelen 24.08, så avkrefte ingen av de to hovedinnholdet i saken.

Artikkelen som sto på trykk fredag 24.08 ble levert torsdag ettermiddag. Før jeg leverte den til desken leste jeg opp saken for enkelte av mine kilder. Dette for å luke ut eventuelle feil.

Sent samme kveld kom jeg i kontakt med en kilde som sa han/hun kunne gi meg en kopi av Kosmos sykkelønnsforslag (heretter kalt skisse). DN hadde da allerede gått i trykken. Tidlig fredag morgen fikk jeg utlevert en kopi av den tre sider lange skissen til løsning. Det var et problem med skissen: Den var ikke datert og det var ingen underskrift på den. Skissen var heller ikke skrevet på departementets papir. Selv om kilden jeg fikk skissen av var meget sentral, så måtte jeg sjekke at den var ekte. Jeg tok derfor på nytt kontakt med flere av mine kilder (fra ulike organisasjoner). Jeg fortalte dem at jeg hadde en kopi av skissen og ba dem finne frem sin kopi. To kilder fra andre organisasjoner hadde en kopi i sitt arkiv og jeg kunne da konstatere at teksten var likelydende. To andre kilder hadde ikke noen kopi. Jeg leste opp teksten for dem og sendte dem en kopi på fax. De kunne også bekrefte at dette var identisk med det forslaget Kosmo hadde lagt frem. Samtidig fikk jeg NHOs administrerende direktør Finn Bergesen jr. til offentlig å bekrefte at han hadde sett skissen jeg var i besittelse av. Dermed kunne DN lørdag 25.08 trykke innholdet i selve skissen og bringe saken et godt steg videre.

I den kommende uken ble dette en stor sak i valgkampen, også på grunn av flere oppslag i VG. Jens Stoltenberg og Jørgen Kosmo hadde i DN hevdet at sykkelønnsforslaget kun var en av veldig mange som var vurdert og at Ap hele tiden hadde hatt som ambisjon at det "ikke skulle være egenandel på sykdom." Dermed var det grunnlag for å følge opp saken. Torsdag 30. august kunne DN – med bekreftelse fra to åpne kilder (leder Per Kr. Sundnes i Akademikerne og Finn Bergesen i NHO) – fortelle at Ap-regjeringen lenge kun jobbet for å få aksept for Kosmos skisse som inneholdt sykkelønnskutt. Etter at LO satte foten ned våren 2001, var denne skissen lagt vekk. Kosmo jobbet nå for en ny løsning som ikke inneholdt sykkelønnskutt. Kosmos nye forslag kunne vi presentere dagen etter (fredag 31. august). Mål: 20 prosent reduksjon i fraværet i løpet av fire år gjennom en serie tiltak. Også nå hadde jeg fått tak i en skriftlig kopi. Det nye forslaget til løsning fikk jeg fra en av de sentrale kildene i en av organisasjonene. Ektheten av dette dokumentet måtte jeg sjekke på samme måte som sist; ved å kontrollere med sentrale personer i andre organisasjoner og kryssjekke igjen. Samtidig (fredag 31-8) kunne vi fortelle at NHO var villig til å akseptere et nasjonalt kompromiss om sykkelønn uten kutt i sykkelønnsordningen. (Kosmos forslag vi presenterte denne dagen er stort sett identisk med den avtalen som ble skrevet under av partene i arbeidslivet like før Ap-regjeringen og Jørgen Kosmo gikk av i oktober 2001).

Etter dette kom det ytterligere tre artikler. Av disse vil jeg særlig nevne intervjuene med LO-leder Gerd-Liv Valla (mandag 3. september) og NHO-sjef Finn Bergesen jr. (4. september). Det var første gang de to sentrale aktørene ga sin versjon av hva som hadde skjedd.

Ingen av de to var til og begynne med villig til å gi større intervjuer om saken, men det lyktes til slutt å få begge i tale. For å få de i tale, måtte jeg akseptere at de to fikk lese igjennom intervjuene før de kom på trykk. I denne saken mente jeg det var riktig. Ikke minst fordi Valla og Bergesen ga en annen fremstilling av det som hadde skjedd enn Stoltenberg og Kosmo. Særlig viktig var det at LO-lederen, med

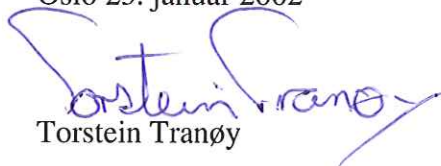
sin nære tilknytning til Ap, gjorde dette. Valla var dermed med på å gi en slags endelig bekreftelse av det vi først hadde skrevet 24. august.

7. Som tidligere skrevet, så fulgte jeg denne saken helt fra Sandman-utvalget la frem sin innstilling i september 2000. Dette er hovedårsaken til at det lyktes å få ut saken i august 2001.

Jeg har ingen detaljert oversikt over hvor mange arbeidstimer som gikk med i de to ukene i valgkampen dette sto på. Men jeg jobbet med denne saken hver dag i over to uker (unntatt mandag 27. august og tirsdag 28. august, da jeg var bortreist). I tillegg var det en del timer overtid. Jeg samarbeidet også tett med andre i redaksjonen ved enkelte av artiklene.

8. Ingen spesielle.

Oslo 23. januar 2002

Torstein Tranøy

Vedlegg: Enkelte artikler fra DN september 2000-februar 2001.